Valiokunnan lausunto PeVL 13/2017 vp– U 21/2017 vp

Perustuslakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Schengenin tietojärjestelmän (SIS) muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Schengenin tietojärjestelmän (SIS) muuttamisesta (U 21/2017 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Hannele Taavila, sisäministeriö
- rajaturvallisuusasiantuntija, komentajakapteeni Mikko Simola, sisäministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- oikeustieteen maisteri Niklas Vainio

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Juha Lavapuro
- professori Tuomas Ojanen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Valtioneuvoston kirjelmässä tehdään selkoa kolmesta asetusehdotuksesta, jotka liittyvät Schengenin tietojärjestelmän (SIS) kehittämiseen. Valtioneuvosto selostaa kirjelmässä asetusehdotusta SIS:n perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja oikeudellisessa yhteistyössä rikosasioissa (jäljempänä SIS-poliisiyhteistyöasetus), asetusehdotusta SIS:n perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä rajatarkastuksissa (jäljempänä SIS-rajatarkastusasetus) sekä asetusehdotusta SIS:n käytöstä EU:n alueella laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi (jäljempänä SIS-palautusasetus). Poliisiyhteistyötä ja rajatarkastuksia koskevat asetukset muodostaisivat SIS:n oikeusperustan. Palauttamista koskeva asetus täydentäisi niitä.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 13/2017 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa Schengenin tietojärjestelmän (SIS) kehittämistä ja suhtautuu asetusehdotuksiin pääosin myönteisesti. Valtioneuvosto kannattaa palautuspäätösten tallentamista SIS:iin, koska se parantaa jäsenvaltioiden välistä tiedonvaihtoa palautuksista.

Ottaen huomioon järjestelmän tavoitteet sekä rekisteröityjen oikeusturvan, on järjestelmään pääsyyn oikeutetut viranomaiset määriteltävä selkeästi ja pääsyoikeus tulee olla vain tietoihin, joita viranomaiset tarvitsevat tehtävissään. Valtioneuvosto voi hyväksyä ehdotuksen pääsyoikeuksien laajentamisen kattamaan ne kansalliset viranomaiset, jotka vastaavat kolmannen maan kansalaisten maahantuloon, oleskeluun ja palauttamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tämä tarkoittaisi, että Maahanmuuttoviraston pääsyoikeus järjestelmään laajenisi kattamaan palautuspäätökset. Lisäksi valtioneuvosto voi hyväksyä Europolin pääsyoikeuden laajentamisen ja pääsyoikeuden antamisen tiettyihin tietoihin Euroopan raja- ja merivartiovirastolle ja sen ryhmille.

Ehdotuksilla laajennettaisiin mahdollisuutta tallentaa biometrisiä tunnisteita (kasvokuva, kämmenenjälki ja DNA) SIS:iin. Tällä hetkellä vain sormenjälkitietojen tallentaminen on mahdollista. Ehdotuksen mukaan DNA:n tallentaminen järjestelmään olisi mahdollista vain kadonneiden henkilöiden, joita etsitään heidän suojaamiseksi, sekä kaappausuhan alla olevien lasten osalta. Valtioneuvosto voi hyväksyä ehdotukset biometristen tunnisteiden laajemmasta käytöstä. On varmistettava, että biometristen tietojen tallentaminen on ehdottoman välttämätöntä. Lisäksi tulee huolehtia asianmukaisista suojatoimenpiteistä, kuten järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä.

Rikosten tehokkaamman torjunnan ja selvittämisen kannalta on tärkeää, että SIS:iin voitaisiin tehdä hakuja myös rikospaikkajäljillä ja syöttää tuntematonta henkilöä koskeva kuulutus järjestelmään pelkkien rikospaikkasormenjälkien perusteella. Edellytyksenä on, ettei henkilöä ole pystytty tunnistamaan muiden käytössä olevien kansallisten ja kansainvälisten tietokantojen avulla. Lisäksi tulee olla vahva epäily siitä, että henkilö on tehnyt vakavan rikoksen (ml. terrorismi) ja henkilön tulee olla vakava uhka yleiselle turvallisuudelle. SIS on tärkein EU-tason tietojärjestelmä rajavalvonnan ja turvallisuuden alalla. Ehdotuksilla vahvennetaan järjestelmän käyttöä rikostorjunnassa. Tämä tavoite huomioiden vaikuttaa siltä, että ehdotuksen asettamat turvatakeet rikospaikkajälkien suojaamisessa ovat tiukkoja ainakin siltä osin, kun tietojen käytön edellytyksenä on vaatimus siitä, että kuulutettavan henkilön arvioidaan muodostavan vakavan uhan yleiselle turvallisuudelle. Ehdotusta koskevissa neuvotteluissa tulee pyrkiä mahdollistamaan järjestelmän entistä tehokkaampi hyödyntäminen rikostorjuntatarkoituksiin tietosuojavaatimukset ja käyttötarkoitussidonnaisuus huomioiden.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kasvokuvan käyttäminen henkilön identifioimiseen mahdollistetaan myös muilla kuin automaattisia rajatarkastuslaitteistoja sisältävillä rajanylityspaikoilla. Näin voitaisiin tehostaa SIS:n käyttöä sekä hyödynnettäisiin synergiamahdollisuuksia erityisesti Euroopan rajanylitystietojärjestelmän (EES, Entry Exit System) ja SIS:n välillä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että SIS:iin tallennettuja tietoja säilytetään aika, mikä on tarpeen sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu. Valtioneuvosto

katsoo, että toisiinsa liittyvissä EU-järjestelmissä komission tavoittelema tietojen yhtenäinen säilytysaika tehostaisi viranomaisten toimintaa. SIS:iin tallennettujen tietojen osalta kyseessä ovat kuitenkin henkilötiedot, ml. biometriset tiedot. Valtioneuvosto suhtautuu komission ehdottamaan tietojen säilytysajan pidentämiseen kolmesta vuodesta viiteen vuoteen tässä vaiheessa varauksella ja katsoo, että säilytysaikojen merkittävän pidentämisen tarpeellisuutta tulee vielä arvioida, viime kädessä osana neuvotteluissa saavutettavaa kokonaisratkaisua.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotusta, joka koskee salaista tarkkailua, poistumisen estämistä tai erityistarkastusta koskevan kuulutuksen tekemistä SIS:iin rikosoikeudellisen rangaistuksen (criminal sentence) täytäntöönpanoa varten, on arvioitava jatkoneuvotteluissa tarkemmin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetuksessa säädetään ehdotuksen mukaisesti jokaisen oikeudesta hakea muutosta toimivaltaiselta viranomaiselta ja tuomioistuimelta, jos hänen tarkastusoikeutta tai virheen oikaisua tai tiedon poistamista koskeva pyyntönsä on hylätty.

Valtioneuvosto kannattaa uuden, ennalta estävän kuulutuksen käyttöön ottoa, jonka tarkoituksena on lapsikaappausten ehkäiseminen. Tällaisella uudistuksella kyetään suojelemaan kaappausvaaran alla olevia lapsia. Järjestelmän yksityiskohtia sekä kuulutusten edellytyksiä ja mahdollisuutta olisi vielä syytä pohtia etenkin Suomen omien ilmoitusten osalta. Toimiakseen tehokkaasti tämä uudistus edellyttää laadukkaita kuulutuksia ja hyvin koulutettuja järjestelmän käyttäjiä.

Valtioneuvoston mielestä jäsenmaita, joilla kansallista kopiota ei EU:n aiemman linjauksen mukaan ole, ei tulisi velvoittaa pakollisen kansallisen kopion ja sen varmuuskopion käyttöönottamiseen. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan eu-LISAn ylläpitämä SIS:n keskusjärjestelmä on toiminut hyvin eikä merkittäviä ongelmia ole ollut. Keskusjärjestelmän toimintavarmuus tulee taata parhaalla mahdollisella tavalla. SIS:n keskusjärjestelmällä on olemassa varajärjestelmä, jonka tulisi olla riittävän tehokas ja toimiva, jotta keskusjärjestelmän alhaalla olon aikana SIS:a voidaan käyttää ilman katkoja.

Valtioneuvosto korostaa, että keskusjärjestelmään perustuvaa ratkaisua voidaan pitää perusteltuna myös kansallisten kopioiden toimivuudesta viime aikoina saatujen kokemusten perustella. Käytäntö on osoittanut, että kansalliset kopiot eivät välttämättä takaa teknistä toimintavarmuutta, yhdenmukaista tiedon käsittelyä ja tietoturvaa ilman jäsenvaltioiden huomattavia ja jatkuvia taloudellisia panostuksia.

Valtioneuvoston mielestä on tärkeää huomioida myös se, että kansalliset kopiot saattavat aiheuttaa keskusjärjestelmään perustuvaan ratkaisuun verrattuna jäsenvaltioilta keskenään erilaisia vaatimuksia siitä, miten keskusjärjestelmän tulisi kommunikoida kansallisten järjestelmien kanssa. SIS -järjestelmän kehittämisessä tulisi huomioida myös se, että Euroopan rajanylitystietojärjestelmää (EES, Entry Exit System) ja Euroopan matkustajatieto- ja lupajärjestelmää (ETIAS, European Travel Information and Authorisation System) kehitetään keskusjärjestelmään perustuvan ratkaisun kautta.

Jos kuitenkin kansallisen kopion suhteen valintamahdollisuutta ei ole, valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioille tulee antaa riittävä siirtymäaika, vähintään 3 vuotta, asetuksen hyväksymisestä. Tässä tapauksessa valtioneuvosto katsoo, ettei jäsenmaita, joilla ei ole aiemman linjauksen mu-

kaan kansallista kopiota, tulisi velvoittaa jäsenvaltion omin varoin pakollisen kansallisen kopion ja sen varmuuskopion käyttöönottamiseen. Lisäksi eu-LISAn tarjoamia mahdollisuuksia avustaa jäsenvaltioita järjestelmän rakentamisessa tulisi voida hyödyntää täysimääräisesti ensisijaisesti uudelleen kohdentamalla varoja EU:n nykyisen rahoituskehyksen puitteissa.

Valtioneuvosto korostaa, että kansallisen kopion lisäksi jäsenmaille on kuitenkin säilytettävä suora yhteys keskusjärjestelmäkyselyihin.

Valtioneuvosto korostaa, että komissiolla tulisi olla oikeus pyytää tietoja SIS:n käytöstä rajanylityspaikkakohtaisesti. Näin tuotettaisiin lisäarvoa Schengenin arviointijärjestelmälle, joka on keskeinen laadunvalvontajärjestelmä Schengen-alueen toimivuuden takaamiseksi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvion lähtökohdat

Valtioneuvoston kirjelmän mukaan ehdotukset kehittävät olemassa olevaa SIS-järjestelmää. Suurin osa SIS-poliisiyhteistyöasetuksen ja SIS-rajatarkastusasetuksen säännöksistä on jo voimassa olevaa oikeutta. Olemassa olevat tietosuojasäännökset säilyvät ja tietyiltä osin tiukentuvat. Toisaalta asetusehdotuksissa esimerkiksi laajennetaan käsiteltävissä olevia henkilötietoryhmiä, pidennetään tallentamisaikoja ja mahdollistetaan henkilötietojen luovuttaminen kolmansiin maihin.

Arvioitavana oleva ehdotus merkitsee näin ollen puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tällaista sääntelyä yleensä katsonut, että sääntelyä on tarkasteltava perustuslain 10 §:n kannalta. Sen 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3—4).

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa henkilötietojen suoja. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut EU-oikeuden lainsäädäntö- ja sopimushankkeita mainittujen perus- ja ihmisoikeuksien kannalta kiinnittämällä valtioneuvoston huomiota myös merkitykselliseen tuomioistuinkäytäntöön (ks. esim. PeVL 28/2016 vp, s. 5—6, PeVL 20/2016 vp, s. 4—5). Perustuslakivaliokunnan mielestä nyt arvioitavana olevan asetusehdotuksen jatkovalmistelussa sekä mahdollisen kansallisen sääntelyn valmistelussa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti EU-tuomioistuimen antamiin ratkaisuihin yhdistetyissä asioissa C-293/12 ja C-594/12 (*Digital Rights Ireland*), asiassa C-362/14 (*Schrems*) sekä yhdistetyissä asioissa C-203/15 (*Tele2 Sveri-*

ge) ja C-698/15 (*Watson*). Asetusehdotuksen jatkovalmistelussa on syytä seurata myös oikeuskäytännön kehittymistä (ks. myös PeVL 28/2016 vp, s. 8, PeVL 26/2016 vp, s. 2).

Ehdotuksen tarkastelu perus- ja ihmisoikeuksien kannalta

Perustuslakivaliokunnan mielestä nyt arvioitavana olevassa kirjelmässä on ehdotuksen suhdetta perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin ja perustuslakiin yksittäisenä EU-sääntelyyn kohdistuvana kannanmuodostuksena arvioitu perusoikeusnäkökulmasta asianmukaisesti ja valtiosääntöoikeudelliset kysymykset eritellen. Valiokunta painottaa yleisesti sen varmistamista, että asetusehdotukset pysyvät olemassa olevien perus- ja ihmisoikeus- sekä tietosuojaa koskevien periaatteiden puitteissa ja että rekisteröityjen oikeuksien toteutumisesta varmistutaan ehdotusten jatkokäsittelyn aikana.

Biometriset tunnisteet

Ehdotuksissa lisätään biometristen tietojen käyttömahdollisuutta. Järjestelmään voidaan uusina biometrisinä tunnisteina tallentaa kämmenenjälki, DNA ja kasvokuva. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta keskeisimmäksi asetusehdotuksessa muodostuu kysymys biometristen tunnisteiden käsittelystä (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 4, PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja niissä viitattu oikeuskäytäntö). Merkityksellistä on, että biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisten rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 14/2009 vp). Valiokunnan mielestä biometristen tunnisteiden rekisteröinti merkitsee lisäksi erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 29/2016 vp, s. 5, ks. myös *Schrems* C-362/14, kohta 91, *Digital Rights Ireland* C-293/12 ja C-594/12, kohdat 54 ja 55). Valiokunta kiinnittää tämän johdosta valtioneuvoston tavoin erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain SIS-järjestelmän kannalta välttämättömään (ks. myös PeVL 3/2017 vp, s. 5). Erityisesti lasten tietojen käsittelyn osalta valiokunta muistuttaa, että lapsilta otettujen biometristen tunnisteiden käsittelyn tulee olla välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen kannalta (ks. myös PeVL 33/2016 vp, s. 5 ja PeVL 29/2016 vp, s. 6).

Valtioneuvoston kirjelmän mukaan SIS:iin voitaisiin tehdä hakuja rikospaikkajäljillä ja syöttää tuntematonta henkilöä koskeva kuulutus järjestelmään pelkkien rikospaikkasormenjälkien perusteella. Edellytyksenä on, ettei henkilöä ole pystytty tunnistamaan muiden käytössä olevien kansallisten ja kansainvälisten tietokantojen avulla. Lisäksi tulee olla vahva epäily siitä, että henkilö on tehnyt vakavan rikoksen (ml. terrorismi) ja henkilön tulee olla vakava uhka yleiselle turvallisuudelle. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotusta koskevissa neuvotteluissa tulee pyrkiä mahdollistamaan järjestelmän entistä tehokkaampi hyödyntäminen rikostorjuntatarkoituksiin tietosuojavaatimukset ja käyttötarkoitussidonnaisuus kuitenkin huomioiden.

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatut lausun-

not), minkä johdosta valiokunta painottaa tällaisen käyttötarkoituksen rajoitusten varmistamista kirjelmästä ilmenevin tavoin. Valtioneuvosto katsoo myös, että ehdotusta, joka koskee salaista tarkkailua, poistumisen estämistä tai erityistarkastusta koskevan kuulutuksen tekemistä SIS:iin rikosoikeudellisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, on arvioitava jatkoneuvotteluissa tarkemmin. Valiokunta korostaa käyttötarkoitussidonnaisuuden huomioonottamista myös tässä kysymyksessä.

Perustuslakivaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että SIS:iin tallennettuja tietoja säilytetään vain sen ajan, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu. Jäsenvaltioilla olisi ehdotuksen mukaan velvollisuus tarkastella säilyttämistarvetta vähintään joka viides vuosi nykyisen kolmen vuoden sijasta. Valtioneuvosto suhtautuu ajan pidentämiseen kolmesta vuodesta viiteen vuoteen tässä vaiheessa varauksella ja katsoo, että säilytysaikojen merkittävän pidentämisen tarpeellisuutta tulee vielä arvioida. Perustuslakivaliokunta yhtyy tällaisen arvion tarpeeseen kiinnittäen valtioneuvoston tavoin huomiota siihen, että SIS:iin talletetaan arkaluonteisina tietoina pidettäviä biometrisiä tunnisteita. Perustuslakivaliokunta on ESS-tietojärjestelmää arvioidessaan katsonut, että olennaisesti yhtä vuotta pidempää säilytysaikaa tulisi arvioida henkilötietojen suojan kannalta erikseen (PeVL 21/2013 vp, s. 4/II) ja että säilytysajan tuli olla olennaisesti lyhyempi kuin tuolloin ehdotettu viisi vuotta (PeVL 28/2016 vp, s. 7). Valiokunta on viitannut lisäksi tarpeeseen ottaa yllä mainittu EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon arvioitaessa säilyttämisaikoja (ks. PeVL 9/2017 vp, s. 5). Valiokunta huomauttaa myös, että mitä pidemmäksi tietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta (PeVL 28/2016 vp, s. 7).

Henkilötietojen suojaamisen väärinkäytön vaaroilta kannalta merkityksellistä on, että uudistuksessa jäsenvaltioita velvoitettaisiin kansallisissa järjestelmissään ottamaan käyttöön kansallinen kopio, joka sisältää SIS-tietokannan tiedot kokonaan tai osittain. Perustuslakivaliokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston kantaa siitä, ettei jäsenmaita, joilla kansallista kopiota ei EU:n aiemman linjauksen mukaan ole, tulisi velvoittaa pakollisen kansallisen kopion ja sen varmuuskopion käyttöönottamiseen. Valiokunnan mielestä merkityksellistä on myös, että kansalliset kopiot lisäävät riskiä siitä, että rekisteröityihin kohdistetaan toimenpiteitä virheellisten, epätäydellisten tai vanhentuneiden tietojen perusteella.

SIS-palautusasetuksessa ehdotetaan säädettäväksi, että palautusasetuksen nojalla tallennettuja tietoja voidaan tietyin edellytyksin antaa kolmannelle valtiolle, kun on kyse laittomasti maassa olevan kolmannen maan kansalaisen, jota ollaan palauttamassa, tunnistamisesta henkilöllisyys- tai matkustusasiakirjan myöntämistä varten. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään suhtautunut torjuvasti tällaisten tietojen luovuttamiseen kolmansille maille (ks. esim. PeVL 28/2016 vp, s. 7 ja siinä viitatut lausunnot). Valiokunnan mielestä nyt esitettävälle verraten rajatulle mahdollisuudelle luovutukselle kolmansiin maihin on kuitenkin esitetty hyväksyttävät perusteet. Valiokunta kiinnittää tästä huolimatta huomiota siihen, että tietojen luovutuksen edellytyksiä koskeva asetuksen 10 artikla sisältää lähinnä viittauksen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 5 lukuun, joka koskee yleisesti henkilötietojen siirtoa EU:n ulkopuolisiin maihin. Ottaen huomioon SIS-järjestelmään rekisteröitävien tietojen sisältö on valtioneuvoston syytä jatkovalmistelussa varmistua siitä, että tietosuoja-asetuksen yleinen sääntely turvaa tietosuojan tason riittävästi myös nyt arvioitavien tietojen ja niiden luovutuksen osalta.

Kokonaisarvion tarve

Perustuslakivaliokunta kiinnittää edelleen huomiota siihen, että sen käsiteltävänä on ollut useita valtioneuvoston kirjelmiä ja selvityksiä, jotka koskevat komission ehdotuksia sääntelyksi ns. kolmansien maiden kansalaisten yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta sekä varsinkin biometristen tunnisteiden käsittelystä. Valiokunta on katsonut, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvien uudistusten toteuttaminen erillisillä lainsäädäntöhankkeilla voi merkitä sitä, että valiokunta joutuu arvioimaan tiettyä esitystä puutteellisten tietojen perusteella eikä voi ottaa arvioinnissaan huomioon eri esitysten kumulatiivisia vaikutuksia. Valiokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttuvaa lainsäädäntöä on arvioitava perusteellisesti, seikkaperäisesti ja kriittisesti jo valmisteluvaiheessa. Valiokunta on tämän johdosta katsonut, että valtioneuvoston on syytä arvioida tällaisten samoihin perusoikeuksiin liittyvien uudistusten vaikutuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tarvittaessa käynnistämällä erillinen arviointihanke (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 6). Valiokunta pitää tähän nähden myönteisenä askeleena, että valtioneuvosto on antanut eduskunnalle selvityksen olemassa olevista ja kehitteillä olevista EU-tason tietojärjestelmistä, mihin sisältyy myös EU:n tietojärjestelmien horisontaalista arviointia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta (E 16/2017 vp).

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan EU:n komissio on esittänyt pitkällä aikavälillä harkittavaksi toimenpiteitä, joilla lisättäisiin kaikkien EU:n laajuisten tietojärjestelmien yhteensopivuutta ja yhteiskäyttöä. Näitä toimenpiteitä valmistellaan komission asettamassa korkean tason työryhmässä. Valiokunta toistaa edelleen aiemman kantansa siitä, että valtioneuvoston on syytä pyrkiä vaikuttamaan siten, että vastaavanlainen horisontaalinen arviointi perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta suoritetaan EU:n toimesta (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 6). Valtioneuvoston on tämän johdosta syytä pyrkiä vaikuttamaan siten, että tällainen arvio on käytettävissä osana mainittujen toimenpiteiden työryhmävalmistelua.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta ilmoittaa,

> *että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan kiinnittäen huomiota edellä esitettyihin valtiosääntöoikeudellisiin seikkoihin.*

Helsingissä 31.3.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Annika Lapintie vas
varapuheenjohtaja Tapani Tölli kesk
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Anna-Maja Henriksson r
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Antti Häkkänen kok

jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Leena Meri ps
jäsen Ville Niinistö vihr
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Mats Löfström r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikael Koillinen